

01 SEPT 1999

STAVANGER MUSEUM

Biblioteket ex. 1

Museums - Tidende

INFORMASJONSAVIS FOR STAVANGER MUSEUM NR. 3 SEPTEMBER 1999 9. ÅRGANG

EN BYGNINGSARV I FORFALL

En nyhet som sikkert har sjokkert mange, er bildene TV 2 nylig viste fra Trøndelag Folkemuseum hvor Haltdalen stavkirke er i ferd med å råtne bort foran øynene til museets ansatte og besøkende. Situasjonen er dessverre ikke et særtilfelle. Det står faktisk dårlig til med mange eldre bygg i museenes varetekt.

Norske museer forvalter ca 5000 antikvariske bygg som til sammen utgjør en stor del av den norske bygningsarven. Vedlikeholdet av disse kulturminnene er stort sett avhengig av de ordinære driftstilskudd som museene har til rådighet. Og med dagens skrale

museumsøkonomi er det gjerne bygningsvedlikeholdet som må lide.

Ledaal restaureres nå for flere millioner finansiert av Stavanger kommune. Vår egen kommune har her vist et ansvar som kan tjene som et forbilde for de lokale myndigheter andre steder i landet. På landsbasis står vi imidlertid her overfor et problem av et så stort omfang at det vanskelig kan løses uten også betydelige statlige midler. Skal man unngå at store kulturhistoriske verdier går tapt, bør en egen tilskuddsordning til vedlikehold av antikvariske bygninger i museenes eie etableres i nær framtid.

Ove Magnus Bore

NY AVDELINGSLEDER PÅ HERMETIKKMUSEET

Piers Crocker er nylig ansatt som leder på Norsk Hermetikkmuseum. Han ble født i London for 47 år siden og vokste opp i Guildford. Som nittenåring begynte han på Cambridge University, hvor han studerte hebraisk, arabisk, arkeologi, antropologi og egyptologi. Piers bodde siden åtte år i Sudan. Der foreleste han i arkeologi på universitetet i Khartoum, og traff etter hvert norske Ellen som han giftet seg med i 1980. Paret reiste til Australia, og i 1984 overtok han direktørstolen på Australian Institute of Archaeology, hvor han ble sittende fram til han i sommer fikk stillingen som avdelingsleder på Norsk Hermetikkmuseum i Stavanger.

- Den største utfordringen for Hermetikkmuseet framover blir å gjøre det kjent i utlandet, og ikke minst å få enda flere Stavangerfolk til å komme til dette museet. Det er viktig å få folk interessert i sin egen bys historie, sier Piers som allerede har blitt svært glad i jobben sin og Stavanger by.

Piers Crocker

Tove K. Galta

SJØFARTSMUSEET MED VELLYKKETE TOKT TIL FÆRØYENE

Stavanger Sjøfartsmuseum har fått mye oppmerksomhet på Færøyene i sommer. Vår maleriutstilling "Stavanger Tall Ships" ble åpnet på Nasjonalmuseet 2. juli. Harald Hamre holdt åpningsforedrag for ca. 40 frammøtte, betydelig flere enn forventet. Utstillingen fikk bred omtale både i radio og i de to største avisene.

24. juni seilte "Anna" af Sand og "Wyvern" nordover. Vi fikk god bøl og nådde Lerwick på Shetland etter ca. 35 timer. 28. juni anløp vi Tvøroyri på Suderøy, den sørligste av Færøyene, etter 24 timers seilas. Vi ble offisielt mottatt av en stor delegasjon med den lokale ordfører i spissen. Dagen etter var fartøyene scene for undertegnelsen av vennsapsavtale mellom Tvøroyar og Sola kommuner. De to ordførerne Páll Vang og Eli Hellestø signerte avtalen og uttrykte forventninger om et nært samarbeid både innen næringsliv og kultur. Vi fikk stor takk fordi vi kastet glans over seremonien og satte den inn i et maritimt og historisk perspektiv. Seinere ble vi tatt med på busstur til flere små samfunn på den vakre øya. Oppholdet ble avsluttet med fest og tradisjonell færøysk ringdans.

Onsdag 30. juni kl. 12.00 klappet begge fartøyene til kai i Torshavn. På forhånd hadde vi blitt møtt av den færøyske skonnerten "Nordlyset" som ledet oss inn i havna, til dels gjennom tykk tåke. Da tåken lettet fikk alle frammøtte se et sjeldent syn: Tre fartøyer for fulle seil inn forbi Tinganes, den historiske tingplassen hvor Landstinget nå holder til. Også i Torshavn ble vi møtt av ordføreren i spissen for en større delegasjon. Vi hadde gleden av å overrekke hilsener og gave fra Stavanger kommune og Stavanger Interkommunale Havnevesen. Under en svært hyggelig mottakelse to dager etter overrakte ordfører Leivur Hansen hilsener og gave til Stavanger by. Ved alle anledninger ble det gitt sterkt uttrykk for ønske om nærmere kontakter mellom Torshavn og Stavanger.

"Anna" og "Wyvern" kom hjem igjen torsdag 8. juli etter en svært vellykket seilas. Utstillingen og fartøybesøket har utvilsomt bidratt til forventninger om tettere samarbeid både mellom museer, land og byer. Både kolleger, politikere og media har lagt vekt på verdien av det historiske fellesskapet som grunnlag for tettere kontakter i framtida. Våre aktiviteter på Færøyene denne sommeren har vært støttet av North Sea Society, Sola kommune, Stavanger kommune, Stavanger Interkommunale Havnevesen, Nora Smedvig, Jakob Rugland, Solstad Shipping A/S og Johannes Østensjø d y A/S. Vi skylder dem alle stor takk!

Harald Hamre

Konservator Randi Skotheim i baugen på "Anna" af Sand i Torshavn

HERMETIKKINDUSTRIEN OG EGYPTOLOGI -FINNES DET EN FORBINDELSE?

Kanskje det ser litt rart ut at en som har bakgrunn i egyptologi og arkeologi tar over som avdelingsleder på Hermetikkmuseet, men det er faktisk en forbindelse mellom disse to emnene.

Man har visst i mange år at det var en forbindelse mellom ordet "hermetikk" og navnet på den greske guden Hermes. Men Hermes er altså gresk, ikke egyptisk, og han var budbringer for de greske gudene. Vi vet jo at en sardinboks alltid er en god nyhet, men dette var ikke hva folk mente når de snakket om hermetikkbokser i gamle dager. Hermes selv hadde sant å si ingenting å gjøre med verken fisk eller boks eller industri i det hele tatt, selv om den moderne hermetikkindustrien bruker navnet hans. Allikevel finnes det en forbindelse...

Da grekerne tok over i Egypt på Aleksander den Stores tid (ca.350 f.Kr.), overførte de gudenavnet Hermes til den egyptisk guden Thoth. En kan kalle Thoth en visdoms gud, og "Hemmelighetenes Herre". Det skrives også om "de hemmelige kammer til Thoth"

Så nå har vi to begrep: først – naturligvis – at det finnes noe ekstra spesielt i en sardinboks, en slags skatt, slik iddisane antyder. For det annet kan vi si at boksen er helt lukket slik at ingen kan komme inn uten et spesielt kode-ord, et slags nøkkelord. Nøkkelordet er et veldig gamleitegyptisk begrep, og nøkkelen er en veldig "sardinboks-isk" begrep, et symbol, faktisk, for hele industrien og "sardinbyen" Stavanger. I begge saker er det nøkkelen som gir adgang til skattene inni.

Jeg hørte en gang om en gruppe egyptologer som kom til Stavanger for en konferanse. De hadde spesielt planlagt å besøke Hermetikkmuseet, fordi de trodde vi hadde en stor samling av papyruser som tilhørte den såkalt "Hermetikk-corpus-en", som taler om de gresk-egyptiske himmelske hemmeligheter.

Det fins enda en forbindelse mellom Egypt og hermetikkindustrien. Som kjent pleide de gamle egyptere å oppbevare mange ting i gravene sine, bl. a. all slags mat, inkludert kjøtt, fugl og naturligvis...fisk. Det finnes eksempler på slik mat i graver fra 2800-1000 f. Kr.

Vi har sett på noe likheter mellom det gamle Egypt og hermetikkindustrien, men vi må også understreke at det er én stor forskjell mellom de to. Ikke bare kan sardiner på boks oppbevares i mange år, men de er fremdeles spiselige etter 100 år eller mer. Som det står i *Små glimt fra Chr. Bjelland & Co A/S*, "(koking i autoklave) gjør [sardiner] steril med nærmest ubegrenset holdbarhet". På den annen side, blir fisk fra en grav – selv i det tørre Egypt – helt uspiselig etter bare 2 år.

Hva angår Thoth, så vet nesten ingen noe om han, og med Hermes er det likedan: men hermetikksardinene, de skal overleve i all evighet!

Norsk etikett med egyptisk motiv

Piers Crocker

STAVANGER MUSEUMS HØSTPROGRAM 1999

SEPTEMBER

- Søndag 5. Aktivitetsdag med røyking av brisling og bytting av iddisar. Norsk Hermetikkmuseum kl. 11.00-16.00
- Søndag 12. Kulturminnedagen 1999: "Arven fra Europa"
Foredrag ved cand. phil. Ingebjørg Reigstad
Oppgaver for barn og voksne
Arrangør: Fortidsminneforeningen, avd. Rogaland, Stavanger Museum og Stavanger kommune. Breidablikk kl. 11.00-16.00
- Søndag 19. "Båtbruk i Rogaland"
Foredrag ved hovedfagsstudent Solvor Vasshus Andreassen. Stavanger Sjøfartsmuseum kl. 13.00
- Søndag 26. Åpen dag på Revtingen
Bli med og se hvordan ornitologene fanger og ringmerker fugler
Arrangør: Stavanger Museum og Stavanger Museums Venner.
Revtingen, Nordsjøveien 653 kl. 11.00-16.00

OKTOBER

- Søndag 3. Skolemesterskapet i mablis, første runde. Norsk Hermetikkmuseum kl. 12.00
Aktivitetsdag med røyking av brisling og bytting av iddisar. Norsk Hermetikkmuseum kl. 11.00-16.00
- Søndag 10. "Stavanger på Alexander Kiellands tid"
Skuespill for barn i utstillingene kl. 12.00 og 14.00. Stavanger Museum/Muségata 16
- Søndag 17. "Kakapoen- en av verdens mest sjeldne fugler"
Foredrag ved konservator Kolbjørn Skipnes. Stavanger Museum/Muségata 16 kl. 13.00
- Søndag 24. Familearrangement på Stavanger Museum. Muségata 16 kl. 11.00-16.00
Skolemesterskapet i mablis, finale. Norsk Hermetikkmuseum kl. 12.00

NOVEMBER

- Søndag 7. Aktivitetsdag med røyking av brisling og bytting av iddisar. Norsk Hermetikkmuseum kl. 11.00-16.00
- Søndag 14. Familearrangement på Stavanger Sjøfartsmuseum. Nedre Strandgate 17&19 kl. 11.00-16.00
- Søndag 28. "Rogalandsbåter"
Foredrag ved prosjektleder Bjørn Arild Ersland. Stavanger Sjøfartsmuseum kl. 13.00

DESEMBER

- Søndag 5. Julemarked i Gamle Stavanger
Røyking av brisling og bytting av iddisar. Norsk Hermetikkmuseum kl. 11.00-16.00
- Søndag 12. Julearrangement på Breidablikk for hele familien. Eiganesveien 40 a kl. 11.00-16.00

PERSONALNYTT

Frida Dahlberg, sekretær ved Sjøfartsmuseet, gikk av med pensjon 16.07.99. Hun har vært ansatt ved Sjøfartsmuseet i 29 år. Åse Sandvik har overtatt stillingen til Frida ved Sjøfartsmuseet. Inger Ellen Moe har overtatt etter Åse i administrasjonen.

Arvid Sandal er innvilget permisjon fra sin stilling som museumspedagog i ett år fra 01.08.99. Tove K. Galta vikarierer som museumspedagog i denne perioden.

Ny konservator/avdelingsleder ved Hermetikkmuseet er Piers T. Crocker. Han begynte 01.08.99.

Randi Skotheim, konservator ved Sjøfartsmuseet, er innvilget permisjon i ett år, fra 01.09.99. Hun flytter til Oslo og blir å treffe ved Norsk museumsutvikling som avdelingsleder ved formidlingsavdelingen. Anne Tove Austbø vikarierer som konservator i denne perioden.

C-POST

Ansvarlig redaktør: Ove Magnus Bore
Redaksjon: Tove K. Galta og Anne Berit Sæl

Avsender: Stavanger Museum
Muségata 16
N-4010 Stavanger